

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Učitelství pro mateřské školy

Bakalářská práce

Školní zralost

School readiness

Autor: Marcela Benešová

Obor: Mšp

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Renata Jandová

ANOTAČNÍ LIST

Název práce

Školní zralost

V mé bakalářské práci, v teoretické části jsem se zabývala problematikou školní zralosti a celkovým vývojem předškolního dítěte potřebným pro vstup do základní školy. Specificky jsem se zabývala vymezením pojmů školní zralost, předškolní věk a příčiny školní nezralosti.

V praktické části jsem pomocí diagnostických testů, pozorování, rozhovorů a projektivní metody vypracovala kasuistiku u vybraných předškoláků. Cílem mé praktické práce je posoudit některé aspekty školní zralosti.

Abstrakt

School readines

In the teoretical part of my bachelor paper I addressed the issues of school readiness and the overall development of a pre-school child needed for entering into primary school. I dealt specifically with the definition of the concepts of school maturity, preschool age and causes of school immaturity.

In the practical part I used diagnostic tests, observations, interviews and projective method to develop a case study of selected preschoolers.

The goal od my practical work was to assess selected aspects of school readiness.

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Renatě Jandové, za pomoc při tvorbě a vedení mé bakalářské práce a za její cenné rady.

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen prameny uvedené v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího bakalářské práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s pozorováním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 25. března 2013

.....

Podpis

Obsah

1 Úvod	- 7 -
--------------	-------

I TEORETICKÁ ČÁST .....

- 8 -

2 Školní zralost	- 8 -
------------------------	-------

2.1 Charakteristika školní zralosti	- 8 -
---	-------

2.2 Vymezení pojmů školní zralost.....	- 10 -
--	--------

2.3 Kompetence školní zralosti	- 11 -
--------------------------------------	--------

2.4 Školní zralost- shrnutí.....	- 11 -
----------------------------------	--------

3 Předškolní dítě a jeho vývojové období	- 13 -
--	--------

3.1 Vývoj řeči.....	- 13 -
---------------------	--------

3.2 Zrakové vnímání	- 15 -
---------------------------	--------

3.3 Sluchového vnímání	- 15 -
------------------------------	--------

3.4 Motorický vývoj.....	- 15 -
--------------------------	--------

4 Školní připravenost.....	- 16 -
----------------------------	--------

4.1 Kompetence školní připravenosti a vymezení pojmů	- 16 -
--	--------

4.2 Připravenost dítěte na školní docházku	- 17 -
--	--------

4.3 Předškolní dítě a rodina	- 17 -
------------------------------------	--------

5 Předškolní věk	- 19 -
------------------------	--------

5.1 Charakteristika předškolního věku.....	- 19 -
--	--------

5.2 Vývoj kresby	- 19 -
------------------------	--------

5.2.1 Vývoj kresby lidské postavy.....	- 20 -
--	--------

5.3 Chápání prostoru a času.....	- 20 -
----------------------------------	--------

5.3.1 Pojem čas	- 21 -
-----------------------	--------

5.4 Hra.....	- 21 -
--------------	--------

5.4.1 Hry pro rozvoj komunikačních schopností	- 22 -
---	--------

5.4.2 Hry pro rozvoj pohybu.....	- 23 -
----------------------------------	--------

5.4.3	Hry pro rozvoj paměti	- 23 -
5.4.4	Hry na rozvoj spolupráce.....	- 23 -
6	Školní věk.....	- 24 -
6.1	Charakteristika školního věku	- 24 -
7	Diagnostické metody posuzování školní zralosti.....	- 25 -
7.1	Kresebné techniky	- 26 -
7.1.1	Orientační test školní zralosti Jiráskův test	- 26 -
7.2	Test zrakové percepce.....	- 27 -
7.2.1	Edfeldtův reverzní test	- 27 -
7.2.2	Modifikovaný reverzní test pro předškolní děti (Eisler, Mertin).....	- 27 -
7.2.3	Vývojový test zrakového vnímání.....	- 27 -
7.4	Testy sluchové percepce	- 28 -
7.4.1	Zkouška sluchové analýzy a syntézy (Moesleyov).....	- 28 -
7.5	Hodnocení motorických schopností.....	- 28 -
7.5.1	Škála Oseretzkého, posuzování adekvátnosti motorického vývoje	- 28 -
7.5.2	Zkouška laterality	- 29 -
7.6	Komplexní paměťové testy	- 29 -
8.	Odklad školní docházky	- 30 -
II PRAKTICKÁ ČÁST		- 31 -
9.	Metodiky zjišťování školní zralosti	- 31 -
9.1	Cíl.....	- 31 -
9.2	Popis zkoumané mateřské školy	- 31 -
9.3	Diagnostické testy školní zralosti.....	- 31 -
10	Výsledky školní zralosti	- 32 -
10.1	vyhodnocené testů u jednotlivých dětí.....	- 32 -
10.1.1	Lucinka.....	- 32 -
10.1.2	Vanesska.....	- 34 -

10.1.3 Kristýnka.....	- 36 -
10.1.4 Karolínka	- 37 -
10.1.5 Vojta.....	- 39 -
10.2 Souhrn výsledků diagnostických testů sledovaných dětí	- 41 -
10.2.1 Přehled výsledků Orientačního testu školní zralosti (J.Jirásek).....	- 41 -
10.2.2 Reverzní test Edfeldtův	- 42 -
11 Závěr.....	- 43 -
12 Literatura.....	- 44 -
Seznam příloh.....	- 46 -

1 Úvod

Pro výběr téma školní zralost mě vedly a motivovaly zážitky spojené s mým studiem. Již od mé první praxe v mateřské škole jsem pracovala s dětmi předškolního věku a po celé roky mého studia mě předškolní děti doprovázely po celou dobu mé praxe. Tudíž nebylo nutno váhat, jaké téma bakalářské práce zvolit. Pochopila jsem, že pro dítě nastává velká změna v jeho životě, protože se z malého předškoláka najednou stane velký školák. Samozřejmě to není změnou jen pro samotného předškoláka, ale i pro jeho blízké okolí a rodiče. Pojem školní zralost v sobě zahrnuje souhrn znalostí a dovedností dětí předškolního věku, které musí mít před samotným vstupem do školy správně rozvinuty. Kompetence určené pro posuzování školní zralosti mají psychologové.

Cílem mé bakalářské práce bylo posouzení možných diagnostik školní zralosti. V teoretické části mé bakalářské práce jsem se zaměřila na pojem školní zralost a její znaky, vývojovou etapou předškolního dítěte, kde jsem se snažila popsat důležitost správného rozvíjení veškerých schopností předškolního věku dítěte. V Neposlední řadě jsem v teoretické části charakterizují psychický vývoj předškolního dítěte. Podrobně jsem se zabývala tělesným a motorickým vývojem, kognitivními schopnostmi a vývojem emocionálních vztahů ve svém okolí. Předposlední částí teoretické části jsem se zabývala problematikou školní nezralosti. V praktické části mé bakalářské práce jsem se zaměřila na metody k posuzování školní zralosti jako je Jiráskův Orientační test školní zralosti či například Edfeldtův reverzní test školní zralosti. Obě tyto metody jsou dle mého uvážení podstatné pro posouzení školné zralosti. V poslední a nedílné části jsem uvedla vyhodnocení svého pozorování školní zralosti u pěti pozorovaných dětí předškolního věku ze mateřské školy v malém městě nedaleko lázeňského města Třeboň a závěry, které jsem po provedení metod získala. Necht' má bakalářská práce poslouží nejen mě, ale i učitelům, kteří každý rok posuzují školní zralost a samozřejmě v neposlední řadě rodičům.

I TEORETICKÁ ČÁST

„Na dobrém začátku všechno záleží“ (J.A. Komenský)

2 Školní zralost

2.1 Charakteristika školní zralosti

Školní zralost je v literatuře pedagogiky definována takto: „V pedagogicko-psychologickém pojetí znamená stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu, které mu umožňuje adaptaci na prostředí školy. Toto pojetí vychází z teorií vývojové psychologie, které vysvětlují, jak dítě dozrává ve své centrální nervové soustavě, ve svých mentálních schopnostech, vnímá, pozornosti, řečových a komunikativních dovednostech“ (Průcha, Walterová, Mareš 2003).

Není úplnou náhodou, že děti chodí do školy již v 6-7 věku dítěte. Toto tvrzení se dozvíme již ve Velké didaktice J. A. Komenského publikované v roce 1657, ve dvacátých letech se setkáváme s pojmem školní zralost na vídeňské psychologické škole Charloty Bühlerové (Schulfrei), v šedesátých letech se objevuje celá řada publikací na toto téma, což nám říká, že problematika nabývá významu. Jde o to, že v tomto věku dochází k různým vývojovým změnám a většina z nich je o úspěšném zvládnutí školních požadavků. Jednou z důležitějších dosažitelných úrovní je zvládnout roli školáka. V této části dětského dospívání je především zrání centrálního nervového systému (CNS) dětského organismu a to se projevuje změnou celkové reaktivity, zlepšením regulačních kompetencí, zvýšením emoční stability a odolnosti vůči zátěži. Reguluje se jak chování, tak emoce, které by mělo respektovat požadavky školy, tak dokázat regulovat pozornost na určitou činnost. Podmínkou účinnějšího učení je dostatečná školní zralost a tím je i lepší výkon školáka. Pokud děti nejsou dostatečně zralé, bývají dráždivé, emočně labilnější, hůře se soustředí, bývají unavitelnější, což vede k znesnadněné adaptaci ve škole a naopak u zralých dětí.

Vývoj regulačních schopností závisí na zrání určitých mozkových oblastí. Především jde o prefrontální mozková kůry a propojení různých center, které ovládají kognitivní funkce a emoční prožívání. Podmíněná proměna závisí na dispozičních a temperamentních rysech, jelikož jejich rozvoj u různě disponovaných dětí může probíhat rozdílně, tzn., že úroveň nemusí u nevýhodně disponovaných, dráždivých a úzkostně laděných dětí stačit. V této souvislosti mluvíme o regulačním významu dětského temperamentu. Vrozenou dispozicí je reagovat určitým způsobem, což je faktorem, který prostřednictvím individuální potřeby jedince stimuluje specifický příjem podnětů. To ovlivňuje vývoj regulačních schopností.

Děti, které mají nízkou potřebu nových a intenzivních podnětů, mohou reagovat na školu citlivěji, než ostatní děti. Jestliže nastane situace, že se dítě bude cítit podněty

přesycené, nastane situace, že se jim začne bránit a to tím, že nebude věnovat potřebnou pozornost dílčí věc. U dětí s větším podílem vnímavosti, které jsou citlivější než ostatní, mohou podněty spojené se školou vyvolat intenzivnější a méně příznivou emoční odezvu, tím vzniká tendence k pasivnímu postoji a snahu o jejich zvládnutí. Zrání a vývoj mozkových center a oblastí může u takových dětí probíhat celkem plynule, ale vzhledem k jejich vrozeným dispozicím nemusí dosáhnout žádoucí úrovně emočního ladění. S tímto je i spojena schopnost ovládat své schopnosti a svou pozornost.

Zrání CNS je jedním z důležitých procesů vývoje dítěte. Pozitivně ovlivňuje lateralizaci ,rozvoj motorické a senzomotorické koordinace a manuální zručnosti. Aby byla adaptace na školu úspěšná, je významná i celková úroveň motorického vývoje. Nápadnější neobratnost jemné motoriky dítě sociálně znevýhodňuje. Tzv. nešikovnost je rizikovým faktorem z hlediska počáteční výuky (špatné psaní, kreslení apod.). Nezralé dítě se může projevat i nepřesnou koordinací mluvidel, proto nedovedou správně vyslovovat hlásky. Zrání určitých oblastí mozku je předpoklad pro správný rozvoj zrakového a sluchového vnímání. (Vágnerová, 2000)

Pro rozhodnutí, zda je dítě schopné zvládnout nástup na základní školu je nutno posuzovat některé oblasti, které jsou důležité pro její zvládnutí, nazývané znaky, jako je věk dítěte a jeho tělesný vývoj, psychologický vývoj a zdravotní stav. Nutné je přihlídnout při posuzování k rozdílům mezi dívkami a chlapci (Dvořáková 1999, Gillnerová 2003).

Mnoho definicí nalezneme v odborné literatuře, já bych uvedla definici od Průchy. „Školní zralost v pedagogicko – psychologickém pojetí znamená stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu, která mu umožňuje adaptaci na prostředí školy.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003)

Školní zralost posuzují školní poradenská zařízení (pedagogicko-psychologické poradny) ale i lékaři. Při posuzování se řídí školským zákonem č. 561/2004 Sb., jehož ustanovení §37 uvádí „není-li dítě po dovršení šestého roku dítěte tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte de 31. května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku , odloží ředitel školy začátek školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost odložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení nebo odborného lékaře. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.“ (Vývojová psychologie, Vágnerová, 2000)

2.2 Vymezení pojmů školní zralost

Termín školní zralost je odborný název a lze jej najít v Pedagogickém slovníku. Ve většině publikací o pedagogické problematice, kde se autoři zabývají školní zralostí, mají stejné nebo podobné teorie. Před vstupem do základní školy je tento termín nejpoužívanější.

Pojem školní zralost se nejčastěji používá k vystižení určitých vědomostí, návyků a dovedností, které by mělo dítě zvládat před vstupem do základní školy. Předpokládá se, že dítě je již vyvinuto jako po stránce poznávací, emocionální tak i sociální.

Pojem školní zralost, zahrnuje celou řadu vzájemně se ovlivňujících oblastí, které se podílí na vývojové úrovni, nad kterými se zamýšlíme před možným nástupem do základní školy. Marie Vágnerová (2000) definuje školní zralost takto:

„Školní zralost je jedním z předpokladů zvládnutí role školáka. Jde především o určitou úroveň zralost CNS, která se projevuje změnou celkové reaktivity dítěte, zvýšenou odolností k zátěži a schopnosti koncentrace pozornosti. Zrání ovlivňuje i rozvoj motoriky a senzomotorické koordinace, zrakové a sluchové vnímání. Školní úspěšnost závisí i na rozvoji poznávacích procesů, které ovlivňují učení.“

2.3 Kompetence školní zralosti

Školní zralostí se rozumí kompetence, které mají vliv na zrání organismu. Je důležité, aby všechny kompetence pro správný vývoj školní zralosti byly dobře rozvinuty. Školní úspěšnost se spojena s rozvojem poznávacích procesů, které jsou ovlivňovány jak zráním, tak i učením. Veškeré kompetence, které jsou potřebné ke zvládnutí školní docházky, jsou závislé na zrání. Školní úspěšnost je známkou dobře vyvinutých následujících kompetencí:

- emoční stabilita
- kvalitnější koncentrace pozornosti
- odolnost proti zátěži
- motorická a senzomotorická koordinace
- lateralizace ruky
- sluchová diferenciac
- činnost obou hemisfér
- vizuální diferenciac
- logické myšlení

Ale školní úspěšnost závisí i na rozvoji poznávacích schopností, který ovlivňuje zrání i učení. Podmínkou přijatelné adaptace na školu je rovněž dosažení určité úrovně autoregulace (Vágnerová, 2000).

2.4 Školní zralost- shrnutí

Školní úspěšnost závisí na rozvoji poznávacích schopností, které ovlivňují zrání a učení. Dítě by mělo být při vstupu do první třídy způsobilé plnit požadavky, které na něj budou kladeny. Tedy, mentální vývoj musí být na úrovni, aby mu umožnilo si osvojit základní dovednosti.

„Za školní zralost budeme považovat takový somato – psycho – sociální vývoj dítěte. Školní zralostí se rozumí takový vývoj dítěte, aby bylo schopné zvládnout zátěž nátlaku na výkon ve školním procesu. Je důležité, aby dítě bezpečně zvládlo veškeré situace, které na něj budou v budoucnu čekat. Jedná se o dostatečný vývoj dítěte, zrání CNS, ale i emoční vývoj dítěte.“

- 1. výsledkem je úspěšné dovršení vývoje celého předchozího období*
- 2. vyznačuje se přiměřenými fyzickými a psychickými dispozicemi, který je požadován pro výkon ve škole*
- 3. je dobrým předpokladem pro budoucí úspěšné zdolání školního výkonu*

(Langmeier, Krejčířová 2006)

3 Předškolní dítě a jeho vývojové období

3.1 Vývoj řeči

Řeč je obohacována spolu s vývojem myšlení. Schopnost komunikace závisí na osvojených verbálních dovednostech. Tím je spojena správná výslovnost, schopnosti dostatečně se vyjadřovat a mít dostatek slovní zásoby. Slouží jako prostředek ke komunikaci a zpracování informací. Pro správnost rozvíjení řeči je důležité, aby byl dobře rozvinut sluch.

U většiny dětí, zvláště pak na počátku této vývojové fáze, není výslovnost hlásek správná a tak si je nahrazují jinými. Čímž je následek dětské dyslalie neboli patlavost. Důsledek špatného vývoje je nezralost v oblasti jemné motoriky mluvidel nebo i sluchové diferenciaci. Jiným důvodem může být nedostatečná jazyková zkušenost ze strany dospělých. Důsledkem toho je, že dítě v na konci předškolního věku rozvíjí výslovnost spontánně a díky tomu dítě přestává působit jako zralé. Jako méně kvalitní komunikační partner má problém dítě s dyslálickou řečí. Důsledkem je, že dítě je často označováno jako opožděné či hloupé dítě.

Nejčastější otázku, na kterou si vzpomeneme již jako nás malé, nebo svého mladšího sourozence a podobně je otázka „proč.“ Pro dítě to znamená, že pomocí slova „proč“ získávají a obohacují si znalosti a správné vyjadřování. Ideální je, aby dítě mělo dostatečně vyvozené všechny hlásky, snad eventuelně kromě r, ř. a slovní zásobu 10 – 14 tisíc slov. Samozřejmostí je i skloňování, časování a pořadí slov gramaticky správně.

Dítě předškolního věku se učí nápodobou i gramatická pravidla. Po 4. roce věku začínou děti mluvit v delších větách, které ale nejsou vždy gramaticky správné, zvláště pak když vyjadřují časovou rozdílnost.

Z poznávacího hlediska je pro dítě významnou složkou tzv. egocentrická řeč, která je úzce spojena s myšlením. Později se egocentrická řeč dostává na úroveň vnitřní řeči. Egocentrická řeč by se dala pojmenovat jako řečí pro sebe, nepotřebuje posluchače a dělí se na několik částí:

●Expresivní – dítě vyjadřuje své pocity bez ohledu na své posluchače (strach, radost, hlad). Dělí se dále ještě na a) období křiku – 6 týdnů

b) období broukání – 6-7 týdnů

c) období žvatlání – 4-6 měsíc

d) období napodobující – 6-8 měsíc

e) období srozumitelné řeči – 10 měsíc

●Regulační – dítě předškolního věku komunikuje samo se sebou a tím tak řídí svou aktivitu

● Prostředek myšlení - fixace jednotlivých fází

„Jazyk je chápán a prožíván na úrovni myšlení. Slouží jako prostředek ke zpracování informací na takové úrovni, jaké dosahuje myšlení dítěte.“ (Vágnerová, 1997)

Dále máme dělení podle stupně vývoje dle Lechty:

- pragmatizace do jednoho roku
- úmantyzace 1-2 roky
- exémizace 2-3 roky
- dramtizace 3-4 roky
- intelektualizace 4 roky a více

Dále se lze dělit z hlediska jazykových rovin:

- lexikálně sémantická: pasivní a aktivní slovní zásoba
- morfologicko syntaktická: slovesa, rod číslo apod.
- foneticko-fonologická: zvuková stránka řeči, hlásky, fonémy
- pragmatická: schopnost vyjadřovat se

3.2 Zrakové vnímání

Dochází k diferenciaci, která je důležitým předpokladem pro následnou výuku čtení a psaní. Dítě v předškolním věku vidí lépe na dálku než na blízko, což způsobuje zaostření čočky a je k tomu nutná přílišná koncentrace a při složitějších úkonech vyžaduje větší námahu. Zrání schopnost je s tímto úzce spojeno. Nezralé děti se musí koncentrovat mnohem více, než děti vyspělé. Na samotném dozrání mozku je závislá i vizuální integrace. Jedná se o schopnost koordinovat jednotlivé pohledy tak, aby se dítě nesoustředilo pouze na jeden. Pro efektivitu zrakové práce je důležitá zralost očních pohybů. Znamená to dostatečné vyžrání v oblasti mikromotorické koordinace. Koordinace očních pohybů dozrává okolo 6. roku života, tedy opět v době, kdy má jít dítě do školy.

Správný vývoj zrakového vnímání se hodnotí pomocí obrázků, na kterých je důležité najít stejné obrázky mezi několika podobnými nebo vyhledat rozdíly na zdánlivě stejných obrázcích. Analýzou a syntézou, což je skládání puzzle, různých skládaček, stavebnic apod., hlídáme správný vývoj vizuálního zrakového vnímání. Nedílnou součástí je orientace v prostoru, jako je bludiště v prostoru i na ploše, nebo určení polohy a dokázat použít pojmy nahoře, dole, vlevo a vpravo.

3.3 Sluchového vnímání

Sluchové vnímání, neboli také fonologická funkce, se rozvíjí o mnoho rychleji, než zraková percepce. Schopnost rozlišit zvukovou podobu mluvené řeči se rozvíjí, podobně, jako u zrakového vnímání mezi 5-7 rokem dítěte. Pro efektivní výuku čtení a psaní je důležité, aby dítě dokázalo rozlišit jednotlivé fonémy. Pro úspěšné zvládnutí školní docházky je potřebná kooperace obou hemisfér, zejména pak při počáteční výuce. Proto je důležité, aby obě hemisféry souměrně zrály. Zajímavé je, že u chlapců je vývoj pomalejší. "

Aby dítě bylo schopné zvládnout roli školáka, je zapotřebí, aby sluchová diferenciaci, stejně jako zrakové vnímání, byla dostatečně vyvinuta. Na úplném začátku školní docházky se rozvíjí tzv. fonologická sekvenční percepce. Znamená to vnímání časové posloupnosti sluchových podnětů. Dítě v pátém roku života dovede rozlišit pouze hlásky na počátku, naopak v šestém roce věku dítěte se významně zlepšuje schopnost rozlišovat hranice slov, diferencovat jejich pořadí ve větách.

3.4 Motorický vývoj

Ve třech letech dítě ukončí důležitou etapu motorického vývoje. Projevuje se to chozením, pohybem bez pomoci dospělých. Běh a chůze je stejná po rovném povrchu jako po nerovném. Spadne opravdu jen zřídka. Jedná se o období, kdy změny jsou méně nápadné, nejedná se tedy o kritické lidské dovednosti. Přesto je to velmi významné období. Pětileté dítě už nejen dobře utíká, seběhne hbitě ze schodů, ale i skáče, leze po žebříku a stojí déle na jedné noze. Větší nárůst se projevuje v soběstačnosti. Jí samo,

obléká se a svléká, obuje si botičky a zkouší zavazovat tkaničky. Stejně rozvinut je i co se týče osobní hygieny. Toto období můžeme nazvat jako stálé zdokonalování v pohybové koordinaci. Pro rozvoj motoriky máme hned několik motorických cviků. Plastelína je jedním z možných prostředků, kde se dítě naučí dobře ovládat jemnou motoriku, dále pak se snaží napodobovat čáry kruhové a rovné čáry. Již ve třech letech dokáže dítě napodobit jakoukoli čáru. Nejlepším prostředkem pro procvičení kruhových čar je kreslení sluníčka nebo např. sněhuláka. (Langmaier, 1991)

Jako další cviky pro rozvoj motoriky bych uvedla: rozvíjení pomocí stavebnice, navlékání korálků, vystřihování obrázků, házení a chytání míče, kreslení a obkreslování.

4 Školní připravenost

Zvládnout roli školáka ovlivňují postoje a kompetence, které jsou závislé i na sociálních zkušenostech. Jde o postoj rodiny k hodnotám školního vzdělávání. Samozřejmě je i důležitá úroveň sociální připravenosti a dovednosti dítěte, kterou škola po svých žácích vyžaduje a považuje je za samozřejmou. Sociální připravenost lze vnímat jako schopnost udržovat vztahy mezi lidmi, dospělými a vrstevníky, kde je důležité chovat se podle stanovených pravidel. Pokud z nějakého důvodu dítěti toto chybí, může to pro něj představovat značný problém. Nedostatečná připravenost na roli školák s sebou nese velké riziko neúspěšnosti, jelikož dítě je má za úkol se najednou naučit příliš mnoho novým, neobvyklým věcem.

„Je významná pro zvládnutí nároků spojených s rolí školáka. Zahrnuje souhrn předpokladů, které jsou důležité pro úspěšné zvládnutí všech nároků školy.“ (Vágnerová, 2000)

4.1 Kompetence školní připravenosti a vymezení pojmů

Proto, aby bylo úspěšně zvládnuta role školáka je zapotřebí mnohých kompetencí, které se rozvíjí učením, a jsou závislé na specifických sociálních zkušenostech.

Vágnerová uvádí: *„Pro úspěšné zvládnutí role školáka jsou potřebné také mnohé kompetence, které jsou vázané na učení a jsou tudíž závislé na specifickém působení sociálního prostředí, jsou základem školní připravenosti.“* (1996)

Kolláriková píše: *„Školní připravenost závisí více či méně intenzivně na řadě dispozic, které se diagnosticky sledují jako složky připravenosti. Školní práce dítěte připraveného pro školu odpovídá jeho možnostem. To znamená, že školní připravenost a školní úspěšnost v počátečních třídách spolu úzce souvisí.“* (2001)

4.2 Přípravenost dítěte na školní docházku

Dítě by mělo dosahovat určité socializační úrovně, aby bylo schopné zvládnout dostatečně roli školáka. Důležité, aby škola mohla plnit svou úlohu a nevzbuzovala v dítěti zbytečný stres. Dítě připravené na školní docházku by mělo umět rozlišovat různé role např. známý a neznámý člověk, dospělí a vrstevník. Je důležité, aby dítě vědělo, jak se správně chovat k učitelům a umět toto chování uskutečnit. Jako nezbytnou část připravenosti dítěte na školní docházku je schopnost verbální komunikace. Pokud není verbální schopnost dostatečná, vznikají problémy v komunikaci mezi žákem a učitelem. (M. Vágnerová, 1997)

V české republice je docházka do mateřské školy nepovinná, ale často bývá pro dítě výhodou a důležitou částí svého vývoje. Dítě, které navštěvuje mateřskou školu nejméně rok a nejlépe před vstupem na základní školu, bude mít menší problémy začlenit se mezi své vrstevníky, tímto je mateřská škola přínosem. Dítě si zvyká na kolektiv a dokáže se přizpůsobovat rychleji. Dítě si z mateřské školy odnáší spoustu dovedností, poznatků, zkušeností a zážitků.

Mateřská škola se stává rodinnou výchovou a důležitou součástí vývoje dítěte. Jak se již dočteme v Rámcovém vzdělávacím programu předškolního vzdělávání, mateřská škola obohacuje nejen denní program dítěte, průběhu celého jeho vývoje a tím je mu i poskytována odborná péče a dohled.

4.3 Předškolní dítě a rodina

Rodina je pro předškolní dítě nedílnou součástí a je zapotřebí. Jednak pro dítě funguje jako podpora a jednak jako samozřejmost. Je důležitá z hlediska uspokojení jeho potřeb. Matka a otec je samozřejmou součástí a významnou složkou světa dítěte. Zkušenosti, které s rodiči získává, dokáže brát v úvahu a využívá je pro další potřeby. Na každém rohu slyším, že děti v mateřských školách se nedokáží srovnat s dětmi před několika lety, otázkou je proč? Je tomu tak. Již v letech minulých jeden známý dramatik uvedl, že děti jsou obrazem rodičů, pokud budou čestní oni, budou i jejich děti.

Rodina probouzí v dítěti potřebu smysluplného učení, je jednou z rolí rozvíjení určitého způsobu chování. Když se dětí zeptáme, čím by chtěly jednou být, tak slycháváme „chci být jako moje maminka, nebo můj tatínek.“ zde vidíme vliv rodiny na další vývoj dítěte. Rodina dává dítěti pocit bezpečí a jistoty, že to bude trvat navždy. Významným způsobem ovlivňuje i uspokojování potřeby seberealizace.

Desatero pro rodiče dítěte v předškolním věku

Co je pro rodiče důležité udělat, aby jejich dítě nemělo trauma před vstupem do školy:

- Dítě by mělo být dostatečně fyzicky a pohybově vyspělé, vědomě ovládat své tělo, a ovládat sebeobsluhu
- Dítě by mělo být citově samostatné, a schopné kontrolovat své chování
- Dítě by mělo být schopné řečové komunikace
- Dítě by mělo zvládnout koordinovat oči, jemnou a hrubou motoriku a pravolevou orientaci
- Dítě by mělo být schopné rozlišovat sluchové a zrakové vjemy
- Dítě by mělo zvládat jednoduché logické a myšlenkové operace
- Dítě by mělo mít rozvinutou schopnost pozornosti a schopnost vědomě se učit
- Dítě by mělo být sociálně samostatné a sociálně vnímavé
- Dítě by mělo mít rozvinuté kulturní podněty a projevovat tvořivost
- Dítě by se mělo orientovat s prostředím, kde žije

Desatero pro dítě v předškolním věku

Proto, aby bylo pro předškolní dítě jednoduché a nezatěžující, je důležité, aby mělo dobře rozvinuto a vyvinuto hned několik podstatných věcí, které jsou:

- Praktická samostatnost
- Sociální informovanost
- Citová samostatnost
- Sociální samostatnost
- Správná výslovnost, gramatická správnost řeči, dostatečná slovní zásoba, komunikace
- Lateralita ruky, koordinace ruky a očí, správné držení tužky
- Rozvinuté vnímání
- Rozvinuté logické myšlení
- Pozornost a paměť pro učení
- učit se jednat

5 Předškolní věk

5.1 Charakteristika předškolního věku

„Dospělí sami nikdy nic nechápou a děti to hrozně unavuje, stále a stále jim něco vysvětlovat. Děti musí být k dospělým hodně shovívavé.“ (Exupery)

Období předškolního věku je označováno jako věk iniciativy. Jeho hlavní potřebou je aktivita a sebeprosazení. Základním úkolem je ovšem rozvíjení účelné aktivity, která musí být nějakým způsobem regulována. (Vágnerová, 1997)

Jako předškolní období, můžeme označit celé období od narození dítěte, až po jeho nástup do školy. V jiném slova smyslu a tak jak se dočítáme v odborných publikacích, předškolní věk je období, které trvá přibližně od 3 do 6 let. Konec vývoje předškolního věku nelze zcela určit, jelikož každé dítě je individuálně vyvinuté. Jde o vývoj jak fyzických tak sociálních předpokladů.

E. Erikson (1963) uvedl, *„Období předškolního věku je označováno jako věk iniciativy, kde hlavní potřebou je aktivita a sebeprosazení.“* Z toho vyplývá, že aktivita je samotným cíle a stává se prostředkem k dosažení těchto cílů. Potřeba aktivity se projevuje již v nějakém významu u batolete, dále se rozšiřuje a zvyšuje se i kvalita. Celkově jde říct, že aktivita je prostředkem, který potvrzuje dětský vývoj.

5.2 Vývoj kresby

„Kresba je jedním ze symbolických funkcí, v níž se projeví tendence zobrazit realitu tak, jak ji dítě chápe.“ (Piaget, 1970)

Kresbu můžeme nazvat jako neverbální symbolickou funkcí. Dítě takto projevuje svůj názor na svět kolem sebe a vyjadřuje to právě v kresbě. K dosažení potřebné úrovně celého komplexu schopností a dovedností tzn. Motoriky, senzomotorická koordinace a poznávací procesy, ale i na současném emočním stavu. Snaha zobrazit realitu tak jak jí chápe dítě. Vývoj celé kresby se dělí do několika fází:

- Presymbolická, senzomotorická fáze – především čmárání, zajímá dítě samo o sobě než jeho výsledek. Odborně se to nazývá grafomotorická činnost.
- Přejížděcí fáze na symbolickou – dítě postupně pochopí, že čmárání může být prostředkem k vyjádření reality, tím se pro něj stává jakýmsi symbolem.
- Fáze primárního symbolického vyjádření – dítě dokáže svůj úmysl vyjádřit v konkrétní kresbě. Vše je závislé na rozvoji celého komplexu schopností. Jednoduše řečeno, dítě se snaží nakreslit právě to, co právě vidí.

5.2.1 Vývoj kresby lidské postavy

Často vidíme na kresbách dětí to, co právě vidí oni a co je zaujme. Ale velice často kreslí lidské postavy. I ty mají svůj typický průběh vývoje:

- stadium hlavonožce: již ve třech letech dítěte, si můžeme všimnout snahu zachytit lidskou postavu. Vše vychází z vlastních zkušeností s vlastním tělem. Jedním z největších významů, je lidský obličej, významným detailem jsou lidské končetiny. Odvozuji tedy z toho, že dítě kreslí právě to, co je pro ně důležité.
- stadium subjektivní fantazijní zpracování: ve věku 4-5 let jsou detaily, které příliš nerespektují realitu. Jedním z typických příkladů je tzv. průhledná kresba. Postupně je přidáváno oblečení. Dalším ze znaků, je pupík nebo knoflík.
- stadium realistického zobrazení: jedním z dalších vyjádření realistického postoje k postavě.

5.3 Chápání prostoru a času

Pojem egocentrická perspektiva znamená, že dítě vnímá v prostoru nejbližší objekty jako velké a ty vzdálenější podceňuje, jelikož se mu jeví jako malé. Díky tomuto vnímání je hodnotí podle toho, jak se um vše kolem sebe jeví. Pro dítě je jednoduché, aby ho něco upoutalo a pokud ho to natolik upoutá, stává se to pro něj dominantní. Určování polohy nahoře a dole je již správná, naopak poloha decentrace k určení polohy vlevo a vpravo ještě nedozrálo. Velkou roli v dozrání decentrací splňuje lateralizace.

Pojem času se vyvíjí pomaleji. Dítě měří čas podle určitých událostí a opakujících se jevů, které se ho dotýkají hlavně těch, které jsou pro něj významné. Dítě je koncentrováno na přítomnost a vnímá aktuální podobu světa. Čas není pro dítě

důležitý, spíše ho obtěžuje. Pojmy jako je přítomnost či budoucnost, nemají v tomto věku žádný obsah.

Vágnerová (1997) uvádí: „*Orientace v prostředí je spojena především se zrakovým vnímáním. Jestliže zrakové vnímání zcela chybí, vytváří se představa prostoru jiným způsobem. Pomocí hmatu, pohybu a sluchu.*“

5.3.1 Pojem čas

Rozeznávání času se vyvíjí pomaleji. V určité závislosti na konkrétní děj, vývoj dne, měří dítě čas podle určitých událostí, které se často opakují a nějakým způsobem jej zasáhly a jsou pro něj subjektivně významné.

Děti v předškolním věku dokáže rozeznat kratší a delší dobu. Pro členění času využívají dny v týdnu. Měsíce a roční období dokáží vyjmenovat jen částečně. Časová lokalizace dění v příslušném dění se odvíjí od přítomnosti. Děti v 5 roce života již rozumějí souvislosti mezi začátkem, koncem a celkovým trváním děje. Abstraktnější chápání času je v tomto věku ještě omezeno. „*Časové pojmy jako z minulosti a budoucnosti nemají v tomto věku přesnější obsah.*“ (Vágnerová, 2000)

5.4 Hra

Hra nejrůznějšího zaměření podporuje nejen tvořivost, ale i představivost a fantazii. Hra je pro dítě v předškolním věku nedílnou součástí a důležitou částí jeho rozvoje. Hra je založena na přímých zážitcích dítěte. Hra u dětí vzbuzuje potřebu objevovat a nabývat nových zkušeností a zaručí nám, že bude mít chuť poznávat a získávat zkušenosti.

Rozdělení podle Rogera Cailloise do čtyř principů:

- **princip agón**

Založená hra na soupeřivosti, soutěži nebo zápase. Tzv. agón zažívá dítě při soutěžení s kamarády. Například při hrách a soutěžích jako je běh, míčové hry, společenské hry, vědomostní soutěže apod.

- **princip alea**

Alea znamená z latinského překladu „kostka,“ což samo vypovídá o náhodě. Na tomto principu jsou založeny veškeré hry, kde vítězi právě přeje štěstěna. Jsou to hry jako například karetní hry, rozpočítadla a nebo stolní hra Člověče nezlob se.

- **princip mimikry**

Princip mimikry, je založen na nápodobě a vžití se do jiné role, například pohádkové postavy, zvířete, rostliny nebo živé či neživé věci všeobecně.

- **princip ilinx**

Posledním z principů podle Cailloise je ilinx, jde o závrať. Dochází při tom když s dítě točí na kolotoči, houpe se na houpačce, lyžuje, sáňkuje či jezdí na kole.

(Rodiče nebo) učitelé v mateřské škole se do hry mohou zapojit v několika situacích:

- Pozorovatel: učitelka nezasahuje do hry jen hru pozoruje
- Iniciátor: učitelka hry pouze nabízí, ale určitě děti do hry nenutí
- Facilitátor: učitelka je jakým si pohonem, posouvá hru dopředu a dohlíží na bezpečnost
- Vedoucí hry: učitelka zadává a vysvětluje hru, řídí ji a organizuje
- Hráč: stává se spoluhráčem a může tak hru obohatit

Hry pro rozvoj komunikačních schopností, pohybu, paměti a spolupráce uvedu zde. Přispívají pro rozvoj dítěte v určité oblasti.

5.4.1 Hry pro rozvoj komunikačních schopností

- **Místo si vymění:** sedíme na židličkách v kruhu a uprostřed stojí jeden, který určuje ty, kdo si vymění místa. Dobrovolník uprostřed říká: „Místa si vymění ten, kdo má rád“ a zvolí si cokoliv ho napadne (zmrzlina, ovoce, zvířata apod.). A ten, kdo má rád určenou věc se zvedne a posadí se jinam na místo s dobrovolník uprostřed se musí posadit a díky tomu uprostřed zbude někdo jiný.
- **Komu míč?:** skupina stojí v kruhu. Úkolem je házet míč v kruhu tak, že dopředu vysloví jméno a vlastnost, či popis toho, komu míč posílá. Takto se to opakuje pro všechny v kruhu.
- **Místo po mé pravici:** skupina sedí v kruhu, kde vedle někoho je jedna volná židle. Začíná ten. Kdo má po své pravé ruce volné místo a řekne: „Místo po mé pravici je volné, chtěla bych, aby se sem posadil Petr, protože má krásné modré tričko.“ Hra pokračuje tím, kdo má vedle sebe místo.

5.4.2 Hry pro rozvoj pohybu

- **Ruce, nohy:** děti vytvoří skupinky po 7 dětech. Učitel, nebo zvolený zástupce si libovolně vymyslí počet nohou a rukou, které ve skupině zůstanou na zemi.
- **Na kozu a zahradníka:** děti udělají kroužek a jeden hráč je uprostřed kruhu a dělá kozu. Druhý hráč je venku z kruhu a dělá zahradníka. Zahradní povídá: „čí je to koza v mojí zahradě“ koza: „Nováková“ zahradník: „ona mi tam okusuje zelí, hybaj kozo ven.“ Koza vyběhne z kruhu ven a zahradník je ji honí do té doby než ji chytne. Role se mění.

5.4.3 Hry pro rozvoj paměti

- **Ptáčku jak zpíváš?:** Hráči jsou volně v prostoru (klek sedmo s hlavou na kolenou). Jeden hráč je poslán učitelkou za dveře a vyčkává tam na zavolání. Učitelka zatím z ostatních hráčů určí jednoho hráče (ptáčka), který po příchodu dítěte, které bylo za dveřmi, bude reagovat na jeho otázku: „Ptáčku jak zpíváš?“, citoslovcem: Píp. Ostatní hráči musí být v naprosté tichosti, aby bylo ptáčka slyšet. Hráč, který byl za dveřmi, musí podle hlasu rozpoznat, které dítě, bylo ptáčkem. Možná obměna: Ptáčci mohou měnit hlas! Děti se musí už nějaký čas znát, aby se poznaly podle hlasu.

5.4.4 Hry na rozvoj spolupráce

- **Vstaň:** Skupinu rozdělte do dvojic, každý pár si sedne zády k sobě a zavěsí se do sebe pažemi (lokty). Nyní ať zkusí vstát. K tomu je zapotřebí spolupráce a cvik. Pak zkombinujte páry a z nich utvořte čtveřice, které se pokusí vstávat stejným způsobem. Kombinujte tak dlouho, až ze všech účastníků utvoříte jednu skupinu.
- **Mravenci:** Ke hře je potřeba mravenčí pěšinka (lavička, spadlý strom,...), podložka, žíněnka sloužící jako záchrana. Obě stejně početná družstva, kdy každé zaujme pozici před jedním koncem pěšinky (lavičky) čelem ke svým soupeřům. Na dané znamení vstoupí obě družstva na pěšinku (lavičku) a postupují v zástupu proti sobě, tak aby se co nejbezpečněji vyhnula obě družstva. Vyhrává družstvo, které v co nejhojnějším počtu přejde pěšinku až do konce.

6 Školní věk

6.1 Charakteristika školního věku

Jedním z nejdůležitějších období dítěte je nástup do školy. Je to jaký-si sociální mezník, který v dítěti vyvolává pocit nové role být školákem. Doba, kdy je tato role získána, je přesně časově určena a je i jako společenský děj ritualizována. Jedním z rituálů je zápis do 1. Třídy a samotný první slavnostní den ve své nové škole. Nástup do školy je spojován jednoznačně se sociálními změnami a proměnami a je počátkem nové životní fáze. Když dítě nastoupí poprvé do školy, vnímá, že je školákem a vše podstatné se změnilo. Jeho další rozvíjení osobnosti ovlivňuje právě škola, ale rozvíjí i jeho zbývající dětství a to se projevuje v jeho sebehodnocení, ve většině případů jde o velice zásadní způsob. Školní úspěšnost může být rozhodující nejenom z hlediska sebepojetí, ale i pro jiné další životní směry.

Školní věk lze pojmut jako jeden z oficiálních vstupů do společnosti. Jedinec zde musí potvrdit své kompetence, umět pracovat a dokázat plnit své povinnosti. Erikson (1963) označil toto období jako „fáze píle a snaživosti“. Jedním z hlavních cílů je uspět a dokázat si prosadit svůj výkon. Z hlediska širšího pojetí lze říci, že jde o obecnější prokázání svých kvalit v různých sociálních skupinách, nejen ve škole, ve vztahu k dospělým, ale i mezi vrstevníky. Školní věk lze hodnotit o jako fázi tzv. vytvoření horizontální společnosti, což znamená dokázat se zařadit do vrstevnické skupiny, kde vládne hierarchie, která se řídí svými pravidly. Pro dítě je důležité uspět v obou oblastech. (Vágnerová, 2012)

Školní věk je období, které jde rozdělit do tří skupin:

- Raný školní věk – je to období mezi 6-9 rokem dítěte. Pociťuje změny v sociálním postavení, které ovlivňuje jeho vývoj, tzn. Dětské osobnosti i dalších různých schopností a dovedností. Dítě si v této roli osvojí umění číst, psát a počítat.
- Střední školní věk – období mezi 9 až 12 rokem dítěte. Dítě vstupuje na druhý stupeň základní školy, nebo nižší stupeň střední školy a začíná období dospívání. Učí se vytvářet určitou pozici, která dosti ovlivní jejich další sociální postavení. Matějček (1994) jej charakterizuje jako dobu „vyrovnané konsolidace“, Erikson (1963) mluví jako o fázi „citové vyrovnanosti“.
- Starší školní - respektive jde o druhý stupeň základní školy a trvá až po její dokončení tedy přibližně do 15 roku dítěte. Z biologického hlediska jde o období puberty, což je fáze dospívání, která se projeví na psychice, prožívání a uvažování. Jedna s fází je i odpoutání od rodiny.

7 Diagnostické metody posuzování školní zralosti

Velkou hodnotu v posuzování školní zdatnosti zda je dítě způsobilé na školní docházku jsou testy školní zralosti. Tyto testy určují nejen zralost předškolního dítěte, ale i umožňují hodnocení celkového stupně vývoje dítěte. Školní zralost se posuzuje ve dvou postupech. Jedním z postupů, který obvykle provádějí učitelky v mateřské škole, nebo učitelé, při zápisu do základní školy nazýváme screening. Druhým postupem, který používá pedagogicko-psychologická poradna jsou diagnostické metody. Tyto metody smí používat pouze psycholog, který je odborně způsobilý je používat. Pokud by testovací metody použil někdo jiný, než odborný psycholog, mohl by být poškozen jako sám on, tak jednatel či instituce. (Vágnerová, Klégrová, 2008)

Diagnostické metody se dělí na diagnostické klinické a testové postupy:

- klinické postupy nejsou vázány pravidly a nemají statistický základ. Mezi klinické postupy patří pozorování, rozhovor, anamnéza a analýza spontánních produktů. Pozorování je nejpřirozenější metoda, které rozlišujeme volné (orientační) a zaměřené (systematické, kontrolované). Rozhovor je též přirozená metoda a rozlišujeme řízený a neřízený rozhovor. Anamnéza je jedna z metod, kde zjišťujeme údaje z minulosti jedince, které mají význam k poznání osobnosti. Diagnostická činnost je souhrn operací, postupů a technik, jejichž cílem je stanovit diagnózu, a to podle konkrétního cíle, kterým může být: určení stupně vývoje, určení příčin, zjištění zvláštnosti osobnosti
- testové postupy se dělí na testy osobnosti a výkonné testy.

Existuje mnoho metod pro posuzování školní zralosti, které jsou používané v pedagogicko-psychologické poradně. Tyto metody, které jsem já zde popisovala se dále rozdělují na kresebné techniky, testy komunikačních schopností, testy zrakové a sluchové percepcie, hodnocení motorických schopností, hodnocení paměti a testy, které jsou o obecné informovanosti.(popsané níže)

7.1 Kresebné techniky

„Kresba je pojímána jako vyjádření postoje dítěte k zobrazovanému objektu, mohou v ní převažovat subjektivně důležité rysy nad jeho reálnou podobou.“ (Matějček in Vývojová psychologie - Vágnerová, 2000)

Kresebné techniky mohou odbourat napětí mezi psychologem a dítětem, proto je možné je použít při seznamování a navazování kontaktu. Proto se také používají již při jejich prvním kontaktu.

7.1.1 Orientační test školní zralosti Jiráskův test

K nejdůležitějším a nejužívanějším testům školní zralosti patří Orientační test školní zralosti - česká verze Kernova testu, který vypracoval Jirásek. Test se skládá ze tří úloh. Prvním úkolem pro testované dítě je kresba pána tak, jak to nejlépe umí. Když úkol splnilo, přechází k druhému, kde má za úkol napodobení písma. Pro dítě, které ještě neumí psát je připraveno k překreslení a napodobení psací písma. Třetím a posledním úkolem je překreslit strukturu bodů, která je složena z deseti puntíků a spojit je tak, aby byly shodné se vzorem. Tento test zkoumá předpoklady dítěte pro psaní. Vyhodnocení testu je známkováno škálou od jedné do pěti. Hodnocení probíhá takto: pokud je kresba pána tak jak má být, tzn. Se vším všudy hodnotíme jedničkou. Napodobení psacího písma a spojení puntíků hodnotíme také známkami od jedné do pěti. Všechny úkoly Jiráskova testu zjišťují vyspělost jemné motoriky a schopnost vizuo-motorické koordinace. Všechny úkoly se vzájemně doplňují a souvisí spolu. Viz příloha (podprůměrný....)

7.2 Test zrakové percepce

Pomocí zrakové percepce zjišťujeme schopnost zrakové diferenciacce. Jelikož tvary většina písmen a jejich rozlišování je složitější, musí být zraková percepce dostatečně vyvinuta. Písmena, která se často špatně rozlišují, jsou například písmena p-b-d, která se liší pouze prostorovým rozlišením, nebo také písmena r-z, m-n a o-e-a. K rozpoznání připravenost zrakového vnímání nám poslouží Edfeldův reverzní test.

7.2.1 Edfeldův reverzní test

Edfeldův reverzní test zajišťuje jednu z úrovní školní zralosti. Rozlišuje se poloha nahoře, dole a vlevo a vpravo. V testu se objevují obrázky, s dvojicemi různých obrazců, které se od sebe liší. V testu se objevují i obrázky zrcadlově otočené. Dítě má za úkol najít odlišné obrázky a škrtnout je. Věková kategorie pro tento test je 5-8 let dítěte. Hodnocení je jednoduché, za správné určení neshodných obrázků dítě získá jeden bod. Test má 84 znaků. Při testu věnujeme pozornost chování dítěte a měříme čas splnění.

7.2.2 Modifikovaný reverzní test pro předškolní děti (Eisler, Mertin)

Autoři vycházeli z metod L. Schülerové. Do českého znění přeložili I. Eisler a V. Mertin. Jedná se zde o dvě části, které se skládají ze 36 položek. Skládá se z varianty A a B. Varianta A je pro dítě pouze cvičná, abychom předešli dalším nedorozuměním ve vlastním testu- variantě B. Důležité je dítě pochválit a motivovat ke druhé části testu. Pokud je dítě znatelně horší v části B, jedná se o nezralé dítě. Znakem je, že se dítě unaví a nesoustředí se. (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2001)

7.2.3 Vývojový test zrakového vnímání

Tento test je určen pro děti od 4 do 8 let. Je určen pro hodnocení zrakového vnímání dětí s problémy v učení. V roce 1972 ho přeložila M. Kraulová. Tento test se dělí do pěti subtestů, které můžeme použít i samostatně. V prvním testu jde o to, aby dítě bylo schopné kreslit nepřerušované, rovné, hranaté nebo zaoblené čáry mezi ohraničujícími liniemi různé šířky, aniž by se jich to dotýkalo, popřípadě spojit jeden bod s druhým. V této první části poznáme vizuomotorickou koordinaci dítěte. Druhá část vývojového testu je najít určité obrazce, které jsou překryté pozadím vzrůstající komplexností a jsou skryté a nebo se prolínají. Třetím úkolem je rozeznávání geometrických tvarů, které jsou odlišné velikostí, tvarem, rozmístěním v prostoru a podobně. Čtvrtý úkol je na principu Edfeldova reverzního testu. Jde o poznávání, které tvary jsou obrácené a otočené. Jsou to běžné obrázky jako například květina, míč a podobně. Tímto testem zjišťujeme, zda je dítě připraveno na čtení. Posledním pátým úkolem je dokreslování geometrických tvarů, které jsou nakresleny v soustavě teček. Zkoumáme grafomotorické schopnosti dítěte.

7.4 Testy sluchové percepce

U dětí ve věku 5 – 7 let začíná dozrávat sluchové vnímání. Je důležité, aby vývoj byl dokonalý a správný, jelikož se jedná o jednu ze základních funkcí, která je potřebná pro zvládnutí technicky správného čtená a psaní.

„Současný životní styl není příznivý pro rozvíjení této funkce. Děti jsou obklopeny množstvím zvuků, které dosahují v některých rodinách značné intenzity. Přirozenou obranou organismu dítěte je zavírání uší. Dítě se odnaučuje slyšet. Tím trpí nejen vývoj rozlišování jemnějších zvuků, ale i schopnost naslouchat podnětům z okolí, především pak lidské řeči.“ (Zelinková, 2003)

7.4.1 Zkouška sluchové analýzy a syntézy (Moesleyov)

Tento test hodnotí správné složení slov na hlásky a hlásek na slovo. Jedním z úkolů pro předškolní dítě je poznat, z jakých hlásek se skládá dané slovo, které mu je předloženo. Test je složen ze dvou částí. Obě části testu sluchové analýzy se skládají z deseti slov. Jako u předešlých testů představíme i tento jako hru, což je pro dítě důležité. Test začíná, když dítěti řekneme jedno slovo a ono má za úkol hláskovat každé písmenko. Zkouška sluchové syntézy je na tom obdobně. Dítěti nejprve vyhlávkujeme slovo a ono má za úkol poznat, o jaké slovo se jedná. Tato zkouška trvá zhruba deset minut a je určena pro děti ve věku 5 let. Pokud dítě zvládlo první pokus správně, získává 2 body a za každý další uhodnutý 1 bod. Úspěchem zvládnutí tohoto testu je, aby dítě bylo soustředěné a také záleží na velké pozornosti. Test upravil Z. Matějček.

7.5 Hodnocení motorických schopností

Úroveň jemné motoriky musí být dostatečně vyvinuta. Samozřejmě je nezbytná proto, aby se dítě naučilo psát, což je důležitým předpokladem pro školní úspěšnost.

7.5.1 Škála Oseretzkého, posuzování adekvátnosti motorického vývoje

Při této metodě se nejprve zjišťuje lateralita. Pokud se dítě opozdí o jeden až dva roky jedná se o lehkou opožděnost, pokud se opozdí o tři jedná se o střední, pokud o 5, jedná se o těžkou opožděnost. Tento test, je pro každou věkovou kategorii a zabývá se hrubou a jemnou motorikou. Test trvá 45 -60 minut a obsahuje 46 položek do 8 subtestů, ale existuje také zkrácená verze, která trvá 10 – 15 minut a obsahuje 14 položek. Je proto vhodnější pro děti předškolního věku. (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2001)

7.5.2 Zkouška laterality

Zkouška laterality je nezbytnou součástí vyšetřování. Měla by se provádět obzvláště u dětí, které občas používají levou a pravou ruku. Lateralitu posuzujeme pomocí zkoušky, která obsahuje zkoušku pro ruku a zkoušku pro oko. Jedním z úkolů je, aby děti, které používají obě ruce, nakreslily obrázek oběma rukama. Vhodný test pro tuto zkoušku je Kernův – Jiráskův kresebný test. Nejčastěji se používá zkouška od Matějčka a Žlaba, který není časově náročný. Pomocí tohoto testu zkoumáme laterality horních a dolních končetin, ale i očí a uší. K tomuto testu je zapotřebí krabice s pomůckami a záznamový arch. Test se skládá z 12 úkolů pro horní končetiny, ze 4 úkolů pro dolní končetiny, ze 2 úkolů pro oči a 1 úkolem pro určení dominantního ucha. Test většinou používáme u dětí předškolního věku.

7.6 Komplexní paměťové testy

Komplexní testové metody pro zkoumání nejen krátkodobé, střednědobé, ale i dlouhodobé se používají už u dětí předškolního věku. Příklad dvou testových metod publikovaných Valentou et al. (2010):

- Škála McCarthyové – test obsahuje početní a doplňkové škály pro verbální a neverbální paměť. Test je vhodný pro děti od 2,5 do 8 let.
- Test verbálního myšlené Jirásek J. – test obsahuje 20 otázek denní potřeby. Odpovědi se hodnotí podle schody s pravdou. Klasifikuje se od jedné do pěti

8. Odklad školní docházky

Uvažovat o poskytnutí speciální pedagogické péče pro zjištění školní zralosti můžeme kdykoliv, když si nejsme jisti, že je dítě zralé. Vyšetření školní zralosti se provádí v pedagogicko – psychologické poradně nebo ve speciálním pedagogickém centru, je užitečné i ve chvíli, kdy se jen váhá, zda je dítě zralé, či ne pro školní docházku. Je důležité, že pracovníci v těchto poradnách a centrech vidí děti z jiných úhlů než rodiče a jeho pedagog.

Již skoro třetina dětí v dnešní době měla odklad školní docházky, znamená to tedy, že do školy nastupují o rok později, než by měla podle svého kalendářního věku. Odklad školní docházky může být odložena z mnoha důvodů, například:

- po dovršení šestého věku dítěte není tělesně ani duševně zralé
- neumí plynule a srozumitelně mluvit
- neumí správně držet tužku v pravé nebo levé ruce
- nemá vyhraněnou laterální ruku
- není schopno spolupracovat s vrstevníky a učitelkou
- nedokáže se soustředit víc jak 30 minut.

Odklad školní docházky může dítě dostat jen jednou. Názor na odklad se z pohledu rodičů zlepšuje rok od roku. V minulé době dítě, které mělo odloženou školní docházku bylo považováno za hloupé dítě, dnes je odklad pokládán za proces zcela běžný. V mnoha případech je rodiče volí pouze proto, aby si dítě prodloužilo dětství, což školsky zralým dětem spíše přihorší. Proto je důležité odklad vždy prokonzultovat s příslušnou poradnou či centrem.

II PRAKTICKÁ ČÁST

9. Metodiky zjišťování školní zralosti

9.1 Cíl

Cílem v mé praktické části bylo usuzování některých z možných diagnostik školní zralosti a použití metod. Pro zjištění školní zralosti jsem pozorovala děti v mateřské škole ve větším městě, několik kilometrů od lázeňského města Třeboň. Metody, které jsem použila pro možné posouzení byly – Jiráskův Orientační test školní zralosti, Edfeldtův reverzní test a Jiráskův test verbálních schopností. Všechny výsledky pozorování školní zralosti dětí a všechny závěry získané na základě provádění diagnostických testů a metod naleznete v této části. Všechny výsledky těchto diagnostických metod byly vyhotoveny ve spolupráci s vedoucí mé bakalářské práce.

9.2 Popis zkoumané mateřské školy

K tomuto výzkumu jsem si vybrala mateřskou školu v Suchdole nad Lužnicí. Mé rozhodnutí mělo hned několik důvodů. Výhodou pro mne bylo, že je v místě mého bydliště, a proto jsem mohla docházet kdykoliv a dalším důvodem byla ochota pani ředitelky.

Tato mateřská školka leží přímo v centru a má celkem pět tříd. Charakteristika předškolní třídy: v této třídě je zapsáno 23 dětí s převahou chlapců v poměru 14:9 tato třída, ve které jsem byla a kde jsem pracovala s 5 dětmi je třída motýlků, kde jsou všechny věkové kategorie, je to tedy třída smíšená. Děti rády pracují s molitanovou stavebnicí. K mé spolupráci mi bylo vybráno pět dětí, čtyři dívky a jeden chlapec ve věku 5 – 6 let. Dívky: Krystína které bylo v době vyšetření 5 let a 6 měsíců, Vanesska a Lucinka, kterým bylo oběma 5let a 8 měsíců a nakonec Karolínka a Milánek kterým bylo 6 let a 1 měsíc.

9.3 Diagnostické testy školní zralosti.

Školní zralost jsem posuzovala dle testů školní zralosti. Použila jsem tři často používané testovací metody popsaných v teoretické části, které jsou časté pro její použití. Při každém testu, jsem pracovala s dětmi individuálně. První metodu, kterou jsem použila, byl Jiráskův Orientační test školní zralosti. Děti jsem si po jednom brala ze třídy, kde byly s paní učitelkou do vedlejší místnosti, kde děti svačí, obědvají a ostatní děti byly vedle s paní učitelkou. Každému dítěti jsem vše vysvětlila jako hru. Další den děti plnily Edfeldtův test školní zralosti. Opět jsem dětem vše podala jako hru. Tento test spadá do zkoumání zrakové percepce. Jako u předešlého testu jsem jednotlivě test dětem zadávala v klidném prostředí. Další den jsem s dětmi prováděla test spadající do skupiny zjištění slovní zásoby a verbálního myšlení. Tento test se jmenuje test verbálního myšlení od Jaroslava Jiráska. Opět jsem úkol dětem zadávala jednotlivě v soukromí a formou hry.

10 Výsledky školní zralosti

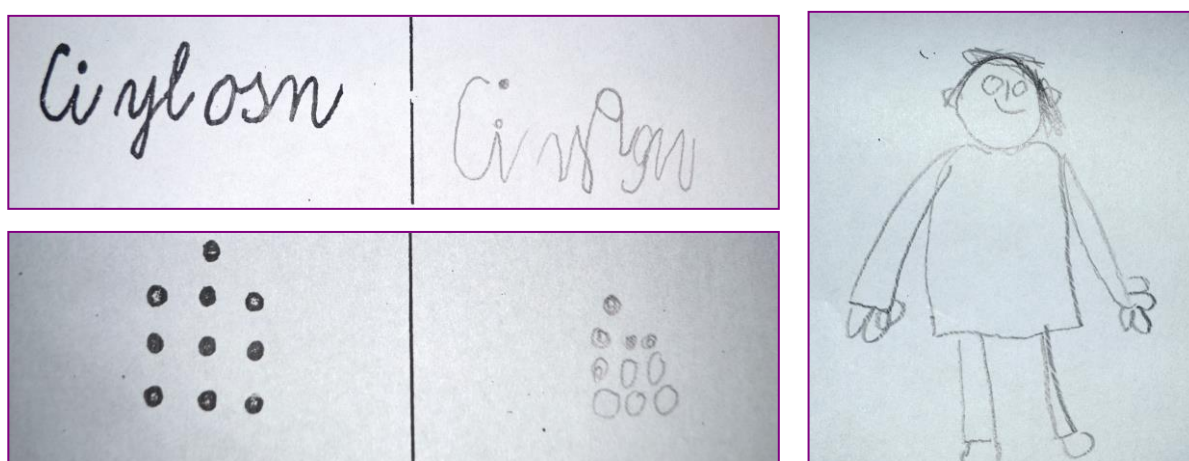
10.1 vyhodnocené testů u jednotlivých dětí

10.1.1 Lucinka

Lucince bylo v době testování 5 let a 8 měsíců. Lucinka pochází z úplné rodiny, kde je mladší ze dvou dětí. Lucinka má ještě straší sestru. Po několika návštěvách a rozhovoru s učitelkou jsem se dozvěděla, že Lucinka je velice šikovná a zodpovědná holčička. I při mém testování, které u Lucinky zabralo nejméně času, udržela pozornost po celou dobu. Logopedické vady v řeči nemá a její slovní zásoba je dostačující. Pověděla mi, že si ráda hraje se svou kamarádkou Kačenkou, která je ale z jiné třídy. To vede k tomu, že si většinou hraje sama, ale do kolektivní činnosti se velice ráda zapojuje. Velice ráda spolupracuje s paní učitelkou. Pokud jsem se ptala na volbu spolupráce nebo samostatnosti, automaticky Lucinka volila samostatnou práci.

Orientační test školní zralosti

Při začátku testu jsem Lucince oznámila, ať mi nakreslí postavu pána. Lucinka začala kreslit hned, jakmile jsem dopověděla co po ni požaduji. Ptala jsem se, co bude kreslit a Lucinka odpověděla „budu kreslit tatínka.“ Postava má hlavu, vlasy, trub, nohy, chodidla a ruce. Obličej má oči, nos i pusku a dokonce i uši, postavě chybí správný počet prstů a krk. Postavu jsem vyhodnotila dvojkou. Poté jsem Lucinku požádala, aby napodobila vzorové písmo. Napodobené písmo je přibližně stejně velké, první dvě písmena se shodují, další písmenka jsou podobná jen částečně. Napodobení písma jsem hodnotila mezi dvojkou a trojkou, tedy dva a půl. Třetí úkol, překreslit strukturu bodů, jsem ohodnotila jedna a půl, jelikož spodní tečky jsou v pořádku, jen tečka nahoře se odlišuje od obrázku, jak si můžete všimnout na obrázku číslo 1. Celkově jsem dosažený výsledek hodnotila jako průměrný.

Obrázek číslo 1 – orientační test školní zralosti od Jiráska, autor Lucinka

Reverzní test Edfeldtův

Lucinka tento test zvládla na již zmiňované hranici dvaceti bodů. Celkem měla 10 chyb, z čehož vyplývá, že je tedy zcela určitě připravená na čtení. Při vypracovávání testu byla Lucinka dostatečně samostatná, nepotřebovala nic víc vysvětlovat a sama si po dokončení test ještě jednou překontrolovala. Celý test Lucinka splnila za 13 minut 25 sekund.

Test verbálního myšlení

. Při testu verbálního myšlení jsem postupně pokládala Lucince 20 otázek a ona odpovídala. Ze začátku si vedla skvěle, ale když se začaly otázky ztěžovat, doba odpovědi se prodlužovala. Lucinka je verbálně zralá, odpovědi byly průměrné a známku dosáhla 2, což je v pořádku.

Držení tužky

Lucinka drží tužku správně a laterální je vyhraněna na pravou ruku.

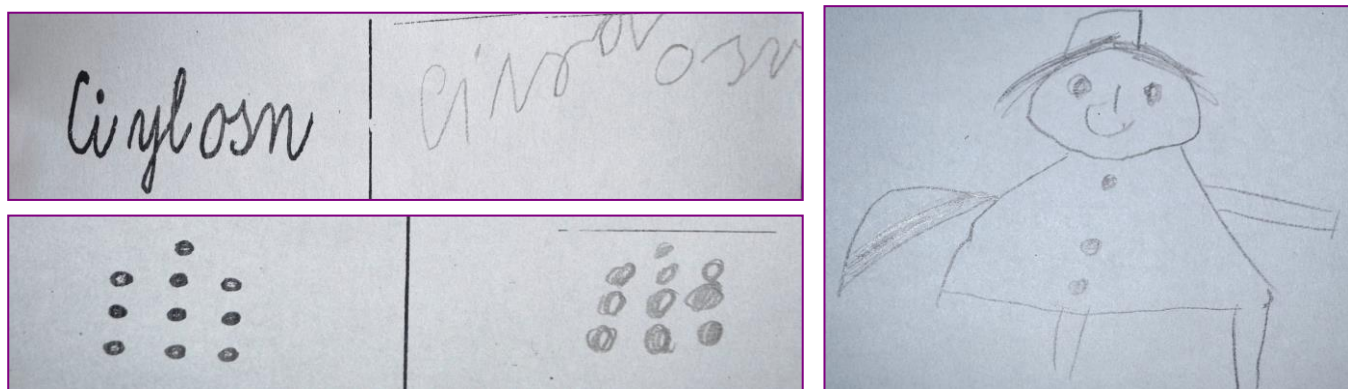
Obrázek číslo 2 – Držení tužky

10.1.2 Vanesska

Vanessce bylo v daném testovacím období 5 let a 8 měsíců. Vanesska pochází z zcela úplné rodiny, která je složena s obou rodičů a starší sestry. O Vanessce jsem se dozvěděla, že je velice společenská a ráda se zapojuje do aktivit nejen samostatných. Vady řeči z hlediska logopedického nemá. Ráda si hraje se všema, kteří s ní chodí do třídy. Nejraději si maluje. Pokud jde o prosociálnost, je Vanesska skvělým příkladem, pokud je potřeba, ráda pomáhá všem ostatním. Takže odpověď na mou otázku zda samostatná či kolektivní práce, Vanessčina odpověď byla jasná, spolupráce.

Orientační test školní zralosti

Prvním úkolem, nejen pro Vanessku bylo kreslení postavy, konkrétně pána. Vanesska se plným nasazením začala malovat. Vanesska mi pověděla, že kreslí pana doktora v plášti, protože u něj včera zrovna byla. Když byla postava dokreslena, viděla jsem, že hlavu s očima, nosem a pusou nakreslila, dokonce i s vlasy, ale chyběly uši. Postava je bez krku a chybí prsty na rukách. Na co ovšem Vanesska nezapomněla byly knoflíky na doktorském plášti. I když Vanesska ráda kreslí, postava je nedokonalá, proto hodnotím trojkou. Úkolem číslo dva bylo opis písma. Písmo stoupá směrem vzhůru a celkově si vedla hůře, takže opět hodnotím trojkou. Třetím úkolem bylo obkreslení teček, které jak je vidět na obrázku, je v pořádku, proto tedy hodnotím jednotkou a test proběhl bez nějakých komplikací.

Obrázek číslo 3 – orientační test školní zralosti od Jiráska, autor Vanesska

Reverzní test Edfeldtův

Když jsem Vanessce zadávala tento test, musela jsem jí úkol, který měla splnit vysvětlit pomalu a dvakrát. Když pochopila, pustila se do práce. Dále pracovala samostatně. Přesto všechno si vedla celkem dobře. Z 84 možných bodů, získala 69, udělala tedy 15 chyb a hodnotím tedy jako velmi dobře a odklad zde určitě nutný nebude. Test ji celkově trval 15 minut a 35 sekund.

Test verbálního myšlení

Vanessce se test ze začátku zdál lehký a poměrně se nudila a bylo těžké udržet kontakt. Ale když jsme přešly dále, otázky se ztěžovaly a bylo důležité se zamyslet, Vanessku test zaujal a začala mi věnovat větší pozornost. Odpovědi se střídaly ve správnosti a celkově jsem hodnotila, že je verbálně zralá. Hodnocení je dvojka.

Držení tužky

Vanesska drží tužku správně a lateralita je vyhraněna na pravou ruku.

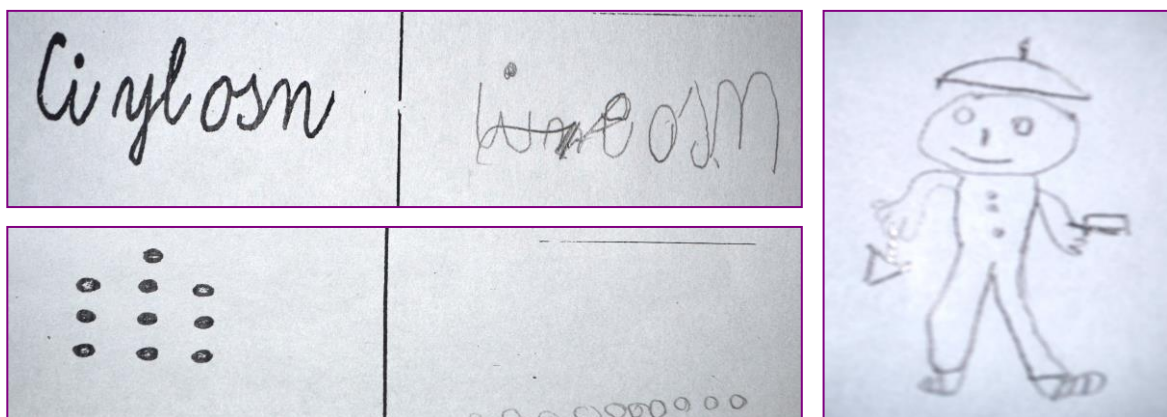
Obrázek číslo 4 – Držení tužky

10.1.3 Krystínka

Krystínka žije v rodinném domku s maminkou tatínkem a mladším bratrem, tudíž je z úplné rodiny. Jelikož má mladšího bratra, o kterého se musí starat. Co se týče slovní zásoby je dostatečná. Při plnění úkolů nebyla moc soustředěná, velice lehkou se při práci nechala vyrušit čímkoliv. Jemná motorika se musí ještě procvičovat. Ráda si hraje v domečku s panenkami, ráda vaří pro celou třídu oběd v jejich kuchyňce a připravuje imaginární hostiny. Když spolupracují kolektivně, velice ráda pomáhám mladším dětem s tvorbou jejich práce. Při úklidu hraček a pomůcek při výtvarné výchově, je velice aktivní a skoro vždy pomáhá paní učitelce. Když se děti chystají ven, ihned se ujme nejmladších dětí a pomáhá jim po schodech a s oblékáním, jelikož jsem již zmiňovala, je to smíšená třída.

Orientační test školní zralosti

Prvním úkolem, již jako u ostatních, bylo nakreslení postavy pána. Krystínka mi nakreslila zedníka, protože její tatínek pracuje jako zedník a často mu pomáhá a práce zedníka se jí líbí. Postava pána byla velice malá, obsahovala hlavu, ruce, trup, nohy dokonce boty a prsty na ruce, které nebyly ve správném počtu. Navíc měla postava pána zedníka čepici, zednickou lžici, cihlu a knoflíky na bundě, ale chyběly ještě vlasy, uši a krk. Proto tedy hodnocení postavy je trojka. Co se týče psaní, tedy opisu písma, všimla jsem si, že je nerozhodná a dlouho trvá, než se pustí do práce. Jak na obrázku vidíte, z prvních písmen se neshoduje ani jedno, a ještě ke všemu je škrtnuté, co se týče dalších písmen, to je celkem nadprůměrné. Ale i přesto hodnotím čtyřkou. Když se podívám na tečky, jsou úplně špatně, ani velikost teček neodpovídá, proto tedy opět čtyři. Takže celkově si vedla podprůměrně.

Obrázek číslo 5 – orientační test školní zralosti od Jiráska, autor Krystínka

Reverzní test Edfeldtův

V předešlých testech si Krystínka vedla velice podprůměrně. Ale test reverzní dopadl nadprůměrně. Krystínka v testu udělala deset chyb, což je půlka z možných dvaceti, tedy kompletně Krystínka dopadla velice nadprůměrně. Test jí trval 13 minut a 28 sekund a problém s testem neměla. Po vysvětlení začala ihned pracovat a po dokončení vše ještě raději jednou překontrolovala.

Test verbálního myšlení

Když jsem s Krystínkou začala pracovat na testu verbální komunikace, první, co mi pověděla bylo, že ji nebaví, i když jsem ji test podala jako hru. Ale to jsem ji ještě nepoložila ani jednu otázku. Domluvily jsme si tedy, že to zkusíme a nakonec se jí kladení otázek a odpovídání zalíbily. Test nám trval poněkud déle, protože Krystínka opakovaně odbíhala a hrála si s hračkami. Nechala jsem ji pro pocit pohody, protože pokud jsem ji upozornila, nechtěla pokračovat. Test jsme zvládly a celkově dopadl trojkou. Což je lehký podprůměr.

Držení tužky

Krystínka drží tužku nesprávně a lateralita je vyhraněna na levou ruku. Ukazováček zastrkává dozadu a na místo něho dává prostředníček.

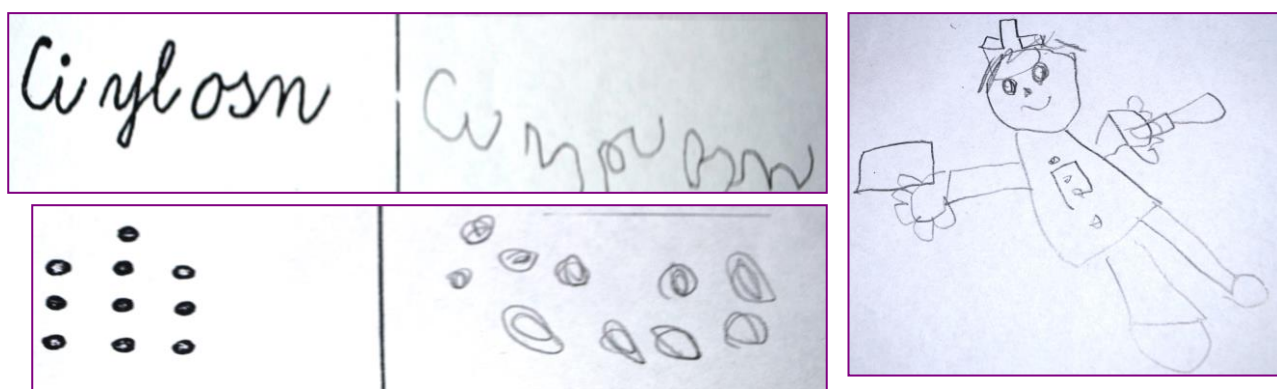
Obrázek číslo 6 – Držení tužky

10.1.4 Karolínka

Karolínce bylo v daném testovacím období 6 let a 1 měsíc. Žije s maminkou u svých prarodičů, tedy bez tatínka. Jelikož od svého dětství vyrůstá bez otce, plně jeho funkci nahrazuje její vlastní dědeček. Karolínka nezaostává v komunikačních schopnostech, ale co se týče pozornosti a zvládnutí delší pracovní zátěže, dělá jí problém soustředit se. Kačenka ráda maluje, zpívá a tančí. Když si děti hrají společně, ráda udává směr a cíl hry. Jemná motorika je u Karolínky málo rozvinuta, měla by se u ni soustředit práce na její správný rozvoj.

Orientační test školní zralosti

Jako u ostatních dětí bylo prvním úkolem nakreslit postavu pána. Ihned věděla, že bude kreslit dědečka. Dědečkova postava měla hlavu s Vlasáka, očima, nosem a pusou, chyběli uši. Pokračovala trupem bez krku, rukama s pěti prsty a nohy měli dokonce i boty. Děda měl na sobě svetr s knoflíky. V levé ruce drží nůž a v druhý ruce drží chléb. Karolínka mi prozradila, že ji dědeček každé ráno maže snídani a moc ji chutná. Celkově postava dopadla na hodnocení číslo tři. Opis písma je průměrný. Podobnost písma je dobrá, ale sklon a velikost se neshodují. Celkově hodnotím stejně jako u prvního úkolu trojka. U posledního úkolu jak je vidět na obrázku 7 se jí tečky rozletěly úplně všude. Tzn. že hodnotím opět trojku a celkově je tedy průměrná.

Obrázek číslo 7 – orientační test školní zralosti od Jiráska, autor Karolínka

Reverzní test Edfeldtův

Karolínka získala 65 správných odpovědí, což znamená, že udělala 19 chyb. Takže průměru se drží i nadále. Test si otáčela sama a než začala pracovat, celý si ho prohlédla. Celkově Karolínce test zabral 11 minut a 30 sekund, proto i počet chyb odpovídal.

Test verbálního myšlení

Karolínka ve všech ohledech na připravenost je v průměru. I tak si vedla u testu verbálního myšlení. Dostala ohodnocení známkou 3 a svědčí to o tom, že je průměrně verbálně zralá. Karolínku test celkově bavil, otázky, které jsem jí podával, vždy okomentovala, ale ne vždy tak jak má být.

Držení tužky

Karolínka drží tužku správně, ale přesto moc u hrotu tužky. Když upozorním, okamžitě to napraví.

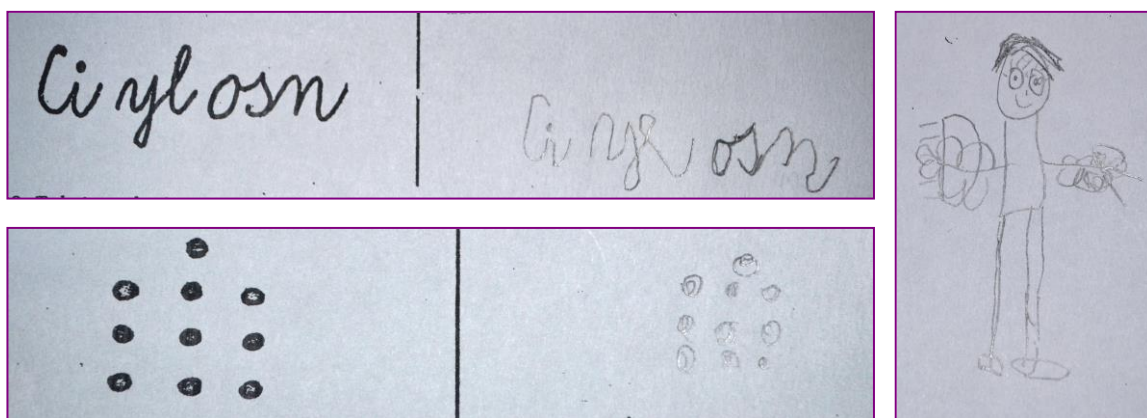
Obrázek číslo 8 – Držení tužky

10.1.5 Vojta

Vojtovi bylo v daném testovacím období 6 let a 1 měsíc. Vyrůstá ve velké rodině. Vojtíšek má 3 sourozence a oba rodiče. Vojta je velice šikovný a chytrý kluk. Jediným jeho problémem je, že není trpělivý a důsledný. Se vším je ihned hotov a nepřemýšlí o tom, proč a jak to dělá. Nejráději si hraje se stavebnicí, molitanovou a jinou stavebnicí. Co se týče fantazie a nápaditosti, je Vojtíšek velice zdatný. Jeho pozornost, ale po patnácti minutách končí a věnuje se dalším hračkám, práci, či kamarádovi.

Orientační test školní zralosti

Vojtíškovým prvním úkolem, jako u ostatních, bylo nakreslit postavu pána. Nakresleno měl za vteřinku a postava, kterou nakreslil, byl kadeřník. Důvod kresby kadeřníka, mi Vojta odůvodnil tím, že stříhá vlasy a líbí se mu. Postava měla hlavu, oči s řasy, nos a pusou. Jako u většiny dětí, chyběly uši. Trup bez krku a ruce s prsty, ve kterých držel nůžky a hřeben. Postavu tedy hodnotím známkou 2, 5. Vojtíšek si celkově v ostatních příkladech vedl nadprůměrně. Ale jeho přístup tomu moc neodpovídal. Nudil se, nebavilo ho to, ale výsledky byly výborné. Se vším byl hotov jako první. Příklad číslo dva byl téměř v pořádku. První a prostřední část celkem v pořádku až tedy na písmenko „l“, ale poslední část byla v pořádku, hodnotím tedy dvojkou. Obkreslení teček a tudíž poslední příklad je také téměř v pořádku, jen podotknu velikost teček, proto tedy hodnocení známkou 1,5.

Obrázek číslo 9 - orientační test školní zralosti od Jiráska, autor Vojta

Reverzní test Edfeldtův

V tomto testu si Vojta vedl opět velice dobře. Udělal pouze osm chyb, což je skvělý výsledek a problém se čtením by neměl mít. Všimla jsem si, že chyby se objevovaly až ke konci testu, jelikož byl pro Vojtu dost dlouhý. Když se Vojta pustil do testu, nejdříve si stránku prohlédl, až pak začal pracovat. Test Vojtovi celkově trval 10 minut 58 sekund.

Test verbálního myšlení

Stejně jako v předešlých testových metodách si i v posledním testu Vojta vedl výborně. Jeho ohodnocení bylo známkou jedna, což je skvělé a je výborně připraven a zralí na verbální komunikaci.

Držení tužky

Vojta drží tužku správně a lateralita je v pravé ruce. Problém s úchopem jsem nezaznamenala v průběhu celého testu.

Obrázek číslo 10 – Držení tužky

10.2 Souhrn výsledků diagnostických testů sledovaných dětí

Tabulka číslo 1- Hodnocení Orientačního testu školní zralosti

Součet známek	Úroveň školní zralosti
3 ÷ 5	Výrazný nadprůměr
6	Nadprůměr
7 ÷ 9	Průměr
10 ÷ 11	Slabší průměr
12	Podprůměr
13 ÷ 15	Velmi slabá úroveň

(převzato z Bakalářské práce: Karpíšková, 2010, s. 34)

10.2.1 Přehled výsledků Orientačního testu školní zralosti (J.Jirásek)

Tabulka číslo 2 – výsledky orientačního testu školní zralosti (J.Jirásek)

Jméno	Orientační test školní zralosti				
	Úkol 1	Úkol 2	Úkol 3	Celkem	Hodnocení dle tabulky číslo 1
Lucinka	2	2,5	1,5	6	nadprůměr
Vanesska	3	3	1	7	průměr
Krystínka	3	4	4	11	Slabší průměr
Karolínka	3	3	3	9	průměr
Vojtíšek	2,5	2	1,5	6	nadprůměr

10.2.2 Reverzní test Edfeldtův

Tabulka číslo 3 – výsledky testu reverzního (Edfeldt)

Jméno	Věk (rok, měsíc)	Reverzní test Edfeldtův		
		Počet chyb	Čas vypracování	Školní zralost
Lucinka	5,8	19	13,25	Zralá
Vanesska	6,1	15	10,58	zralost
Krystínka	5,8	10	13,28	zralost
Karolínka	6,1	19	11,30	zralost
Vojtíšek	6,1	8	10,58	zralost

11 Závěr

V teoretické části bakalářské práce jsem se zabývala diagnostickými metodami k posuzování školní zralosti. K tomuto tématu jsem přistupovala se zájmem, protože problematika školní zralosti a připravenosti mě zajímá a doprovází celým svým studiem.

Při posuzování školní zralosti jsem prováděla šetření ve třídě, ve které jsem svou praxi při mém studiu neměla a proto pro mě bylo důležité navštívit třídu dříve, než jsem začala s diagnostickými testy z důvodu toho, abych děti lépe poznala a dokázala posoudit jejich osobnost a schopnosti při výkonu práce. Pozorovala jsem je při řízené činnosti i spontánních hrách. Když jsem začala s šetřením školní zralosti, znala jsem děti natolik, abych věděla, jakým přístupem budu výzkum provádět. Věděla jsem, jak ke každému dítěti přistupovat.

Cílem mé bakalářské práce bylo posuzování z některých možných diagnostik školní zralosti. K šetření jsem použila tři testové metody, které používají pracovníci pedagogicko-psychologických poraden, ale i učitelé v mateřských školách. Mého výzkumu se zúčastnilo 5 dětí. Vyhodnocení školní zralosti u předchozího pozorování jednotlivých dětí dopadlo dle mých předpokladů a poměrně se shodovalo s výsledky mého šetření.

Osobně se domnívám, že úroveň každého dítěte je závislá na přístupu rodiny a vnějšího okolí na něj působící. Rodiče, které se dostatečně nevěnují svým dětem, potlačují a nerozvíjí u něj předpoklady pro zvládnutí školní docházky. Pro děti, které nejsou dostatečně zralé, doporučuji odklad, jelikož se domnívám, že pro dítě je to nejlepším řešením pro jeho další rozvoj, jelikož během dalšího roku získávají potřebné znalosti, dovednosti do budoucna a bude dostatečně připraven pro školní docházku. Pokud nastane situace, že dítěti bude odklad odepřen, může se stát, že děti nebudou zvládat učivo a úkoly na něj kladený.

12 Literatura

Seznam použité a citované literatury

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha : Portál, s.r.o., 2001. 656 s.

ISBN 80-7178-463-X

DVOŘÁKOVÁ, M. *Pedagogicko psychologická diagnostika II*. České Budějovice : Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1999. 196 s. ISBN 80-7040-282-2

GILLNEROVÁ, I.; MERTIN, V. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80- 7178- 99- X

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2004. 776 s.

ISBN 80-7178-303-X

KARPÍŠKOVÁ, J. *Školní zralost*. České Budějovice, 2010. 54 s.

LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie pro dětského lékaře*. 2. dopl. Vyd. Praha : Avicenum, 1991. 288 s. ISBN 80- 201- 0098- 7

LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2006. 368.s. ISBN 80- 2471- 284- 9

KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. (eds.). *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha, Portál., 2003. IBSN 80-7178-029-4.

SVOBODA, M.; KREJČÍŘOVÁ, D.; VÁGNEROVÁ, M. *Psychodainostika dětí a dospívajících*. 1. vyd. Praha : Portál, s.r.o., 2001. 729 s. ISBN 80-7178- 545-8

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie : dětství, dospělost, stáří*. Praha : Portál, s r. o., 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0

VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha: Karolinum, 1997. 170 s. ISBN 80-7184-488-8

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 353 s. ISBN 80-7184-317-2

VÁGNEROVÁ, M.; KLÉGROVÁ, J. *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Univerzita Karlova, Praha : Karolinum, 2008. 538 s.

ISBN 80-2461- 538-X

VALENTA, M.; MICHALÍK, J.; LEČBYCH, M. *Mentální postižení*. Praha: Grada Publishing a.s. 2012. 349 s. ISBN 80- 2473- 829- 1

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 2003. 263 s. ISBN 80-7178-800-7

Seznam příloh

Příloha číslo 1 – Jiráskův Orientační test školní zralosti

Příloha číslo 2- Edfeldtův Reverzní test

Příloha číslo 3 – Orientační test školní zralosti – Verbální myšlení (J. Jirásek)

Příloha číslo 4 – Vývojové kresby postavy

Příloha číslo 1

7-13

TZ Form A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI* ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa:		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: c. m. Vek: c. m.	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tačky nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nejakého pána tak, ako ty vieš.

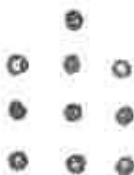
PSYCHODIAGNOSTIKA, spoločnosť s r.o., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek-Tichá, Psychologické hlediska předškolních prohlídek. SZdM, Praha 1968
Instrukcia pozri v: Jirásek-Tichá, Psychologická hľadiska predškolských prohlídek. SZdM, Praha 1968

2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát naučil(a), ale akus, jeniš bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno, a tadyhle vedle na to prázdno místo to tak napiš.

Cingl osn

3. Tady jsou takové puntíky. Zkus to tadyhle vedle nakreslit rovnou tak.

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte naučil(a) písať, ale akús, či by si to tiež vedel(a). Dobre sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdne miesto, to tak napiš.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

Příloha číslo 2

Příloha č. 2 – Eděfeldný Reverzní test

T - 1/1970

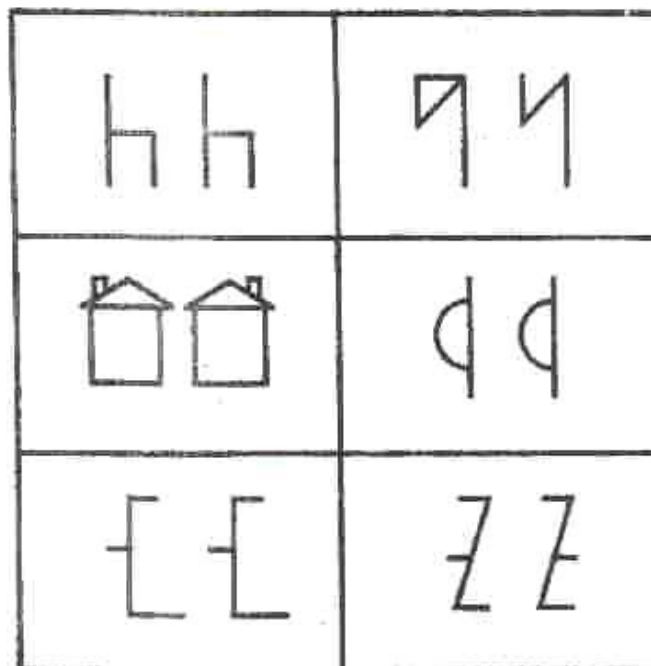
2. EXPERIMENT. VYBAHIB

REVERZNÝ TEST

AKE W. EDĚFELDT

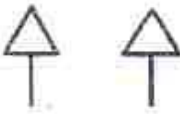

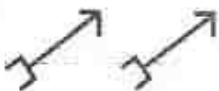

PŘEZVISEK A JEMNO PŘÍJMĚNĚ A ŽENHO		DÁTUM NAR. DÁTUM NAR.		VĚK VĚK
BYDLÍŠKO BYDLÍŠTE		DÁTUM VYŠTĚ. DÁTUM VYŠTĚ.		
MS	CITBY	ČAS	VS	
POZNÁMKY				

PŘÍKLADY - PŘÍKLADY

© SCANDINAVISKA TESTFÖRLAGET, STOCKHOLM

© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, N.P. BRATISLAVA

9 6	4 4	1 1
7 7	2 2	3 3
8 8	5 5	4 4
6 6	7 7	8 8
5 5	8 8	9 9
4 4	9 9	6 6
3 3	6 6	7 7
2 2	7 7	8 8

q p	◇ ◇	d d
f f	□ □	⌈ ⌋
⌒ ⌒	⌌ ⌌	⌊ ⌊
* *	d p	⌋ ⌋
q q	f f	⌑ ⌑
▽ ▽	f f	⌒ ⌒
f f	⌌ ⌌	⌑ ⌑

44	NΠ	d b
⌒ ⌒	Υ Υ	⌒ ⌒
⊞ ⊞	d d	⌒ ⌒
⌒ ⌒	ρ ρ	N N
ρ ρ	L L	h h
⌒ ⌒	⌒ ⌒	⊙ ⊙
7 7	7 7	7 7

TEST VERBÁLNÍHO MYŠLENÍ
(orientační test školní zralosti - verbální myšlení)
Jaroslav Jirásek

Vyhodnocení

1. Které zvíře je větší - kůň nebo pes?
kůň 0
špatná odpověď ..... - 5
2. Ráno snídáme a v poledne ... ?
obědváme, jíme polévku, knedlíky, maso 0
svačíme, večeříme, aj. chybná odpověď ..... - 3
3. Ve dne je světlo, v noci je ... ?
tma 0
špatná odpověď ..... - 4
4. Obloha je modrá, tráva je ... ?
zelená 0
špatná odpověď ..... - 4
5. Proč se před příjezdem vlaku zavírají podle trati
závory?
aby se vlak nesrazil s autem
aby pod vlak nikdo nevběhl 0
špatná odpověď ..... - 1
6. Třešně, švestky, hrušky, jablka ... to je ?
ovoce 1
špatná odpověď ..... - 1
7. Co je to Praha, Beroun, Plzeň ?
města 1
nádraží 0
špatná odpověď ..... - 1

8. Kolik je hodin ? Ukázat na papírových hodinách: čtvrt na sedm, za pět minut osm, čtvrt na dvanáct a pět minut)
dobře určeno	4
určeno jen čtvrt, celá, čtvrt a hod. správně	3
špatná odpověď	0
9. Malá kráva je telátko, malý pes je ..., malá ovce je ... ?
štěňátko (štěně), jehňátko (jehně)	4
jen jeden z údajů	0
špatná odpověď	- 1
10. Podobá se pes více kočce nebo slepici? Čím, co mají stejného?
kočce a jedna podobnost	0
kočce bez podobnosti	- 1
slepici	- 3
11. Proč má vozidlo brzdu ?
dva důvody	1
jeden důvod	0
špatná odpověď	- 1
12. Čím se sobě podobají veverka a kočka ?
dva společné znaky	3
jedna podobnost	2
špatná odpověď	0
13. Čím se podobají kladivo a sekera?
dva společné znaky	3
jedna podobnost	2
špatná odpověď	0

14. Čím se liší hřebík a šroub ? Podle čeho bys je rozeznal, kdyby ležely vedle sebe na stole?
- šroub má závity (vroubky, kroucenou čáru) 3
  - šroub se šroubuje, hřebík se zatlučí 2
  - špatná odpověď 0
15. Kopaná, skok vysoký, tenis, plavání ... to jsou ?
- sporty 3
  - hry (cvičení, závody, tělocvik) 2
  - špatná odpověď 0
16. Které znáš dopravní prostředky ?
- tři pozemní dopravní prostředky a letadlo nebo loď . 4
  - tři pozemní dopravní prostředky nebo úplný výčet, ale teprve po vysvětlení 2
  - špatná odpověď 0
17. Čím se liší starý člověk od mladého. Jaký je mezi nimi rozdíl?
- tři znaky 4
  - jeden nebo dva rozdíly 2
  - špatná odpověď 0
18. Proč lidé pěstují sporty ?
- dva důvody 4
  - jeden důvod 2
  - špatná odpověď 0
19. Proč je nesprávné, když se někdo vyhýbá práci ?
- vyjádření toho, že je tím poškozen někdo jiný 5
  - je líný nebo málo vydělá 2
  - špatná odpověď 0
20. Proč se musí nalepit na dopis známky ?
- platí se tím za doručení toho dopisu 5
  - ten druhý by musel zaplatit pokutu 2
  - špatná odpověď 0

Příloha číslo 4

